

Bildning behövs för en levande demokrati

Bildningstrender 2018

STUDIEFÖRBUNDEN

Innehåll

Generalsekreteraren inleder.....	3
Om rapporten.....	5
Sammanfattning.....	5
Nästan alla vill lära mer.....	6
Språk populärast för tredje året i rad.....	6
Politik och samhälle intresserar unga.....	7
Nyfikenhet är drivkraften.....	8
Studiecirkeln - förstahandsval för de flesta.....	9
Unga googlar eller lär sig av familj och vänner.....	10
Stor utmaning att locka unga till studieförbunden.....	11
Hundra år av demokrati.....	12
Knappt varannan känner delaktighet i utvecklingen.....	12
Demokratin måste erövrats varje dag.....	13
Mötesplatser behövs.....	14

Bildningstrender 2018

Studieförbunden

Studieförbundens material 2018:2

Text: Ebba Ringborg

Fotografier: Hanna Midfjäll, Stina Gullander

Lill Perby, Kajsa Wiktorin

Grafisk form: Lill Perby

www.studieforbunden.se

Med den årliga rapporten *Bildningstrender* vill vi på branschorganisationen Studieförbunden mäta bildningstrenderna inom det livslånga lärandet. I årets upplaga noterar vi att bildningstörsten är stark men att inte alla, detta valår 2018, känner sig delaktiga i samhället.

Generalsekreteraren inleder

Folkbildningens deltagarstyrda lärande som utgår från individens egna intressen och behov lockar många. Årets undersökning visar att studiecirkeln fortsatt är den mest populära formen bland allmänheten för att lära sig nya saker.

Genom studieförbundens över 250 000 studiecirkelar får fler än 600 000 personer chans att fördjupa sina kunskaper om allt från politik till popmusik varje år. Ännu fler är de 20 miljoner som tar del av studieförbundens kulturprogram i form av föreläsningar, utställningar och konserter.

De tio studieförbunden bedriver verksamhet i alla Sveriges 290 kommuner. På vissa orter kan ett studieförbund vara den enda aktören som erbjuder organiserad bildning och kultur. Studieförbunden är på så sätt avgörande för människors möjlighet att mötas, lära och samtala.

För hundra år sedan beslöt Sveriges riksdag att Sverige skulle få lika och allmän rösträtt för både män och kvinnor. Allt sedan dess har folkbildningen spelat en viktig roll i att ge alla människor kunskap och verktyg för att delta i demokratin. Ingen demokrati kan fungera utan delaktiga medborgare.

En positiv bildningstrend som består är ungas stora intresse av att lära sig mer om politik och samhälle. Det är det ämne som allra flest unga mellan 16 och 29 år vill lära sig mer om 2018. Klart bekymrande är dock att knappt varannan person upplever att de har möjlighet att delta i samhällsutvecklingen och att bara hälften så många av de med grundskoleutbildning känner delaktighet jämfört med universitetsutbildade.

I september i år går Sverige till val igen. Men demokrati är något mer än att rösta vart fjärde år. Kunskap, bildning och mötesplatser där människor får träffa såväl likasinnade som oliktankande är nödvändiga för en vital demokrati, inte bara under ett valår utan varje dag alla år. Den demokratiska infrastruktur som studieförbunden utgör är minst lika viktig i dag som för hundra år sedan.

David Samuelsson

Generalsekreterare, Studieförbunden

Studieförbunden är bransch- och intresseorganisation för de tio studieförbunden: ABF, Folkuniversitetet, Ibn Rushd, Kulturens Bildningsverksamhet, Medborgarskolan, NBV, Sensus studieförbund, Studieförbundet Bilda och Studieförbundet Vuxenskolan.

Årets Bildningstrender i korthet

- 95 % vill lära mer om något ämne 2018
- 65 % ser nyfikenheten som den viktigaste drivkraften för lärande
- 4 av 10 vill lära sig mer genom att delta i en studiecirkel
- 6 av 10 unga vänder sig till internet för att lära mer
- 43 % upplever inte att de kan vara delaktiga i samhällsutvecklingen

Om rapporten

För femte året i rad presenterar Studieförbunden rapporten Bildningstrender, med de rådande trenderna inom bildning. Vi fördjupar oss i vad, varför och hur människor i Sverige vill lära sig nya saker år 2018.

Resultaten i rapporten bygger på en opinionsundersökning som gjorts i samarbete mellan Studieförbunden och Novus i november 2017.

Mellan den 16-30 november 2017 genomfördes 1003 webbintervjuer med slumpmässigt utvalda personer från Novus Sverigepanel. Urvalet har åldersspannet 16-79 år och svarsfrekvensen var 56 procent ur nettourvalet.

Sammanfattning

Årets Bildningstrender visar att svenskarnas bildningstörst är fortsatt stark. Nästan alla, 95 procent, vill lära sig mer om något ämne i år och de allra flesta, 65 procent, vill lära sig mer av ren nyfikenhet. Nyfikenhet som drivkraft för lärande ökar jämfört med förra året.

Språk fortsätter för tredje året i rad att vara det ämne som de flesta vill lära sig mer av. Allra flest vill lära sig spanska år 2018. Det stabila språkitresset återspeglas i den stora andelen språkcirklar inom studieförbunden.

Förra årets Bildningstrender fokuserade på ungas samhällsintresse. Det är en trend som består även i år. Fyra av tio unga vill lära sig mer om politik och samhälle, vilket gör det till det populäraste ämnet bland de som är 16-29 år. Unga är intresserade av att lära sig mer om fler ämnen och har oftare nyfikenhet som

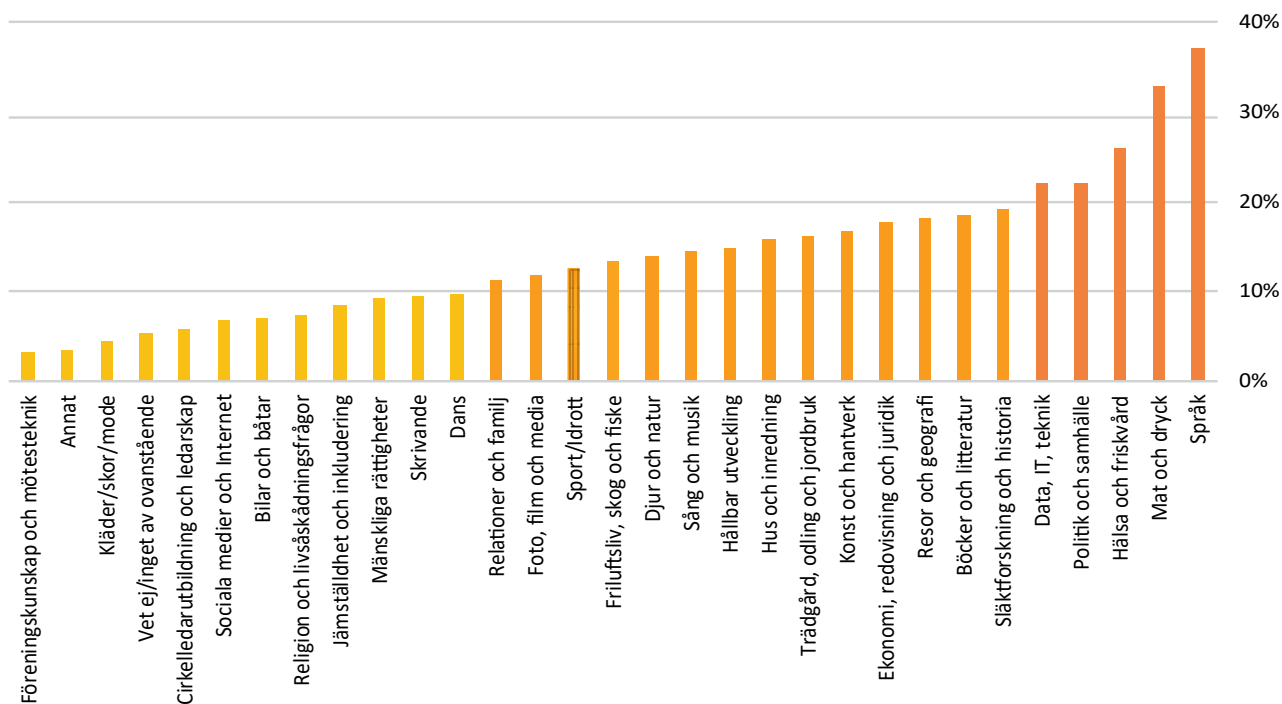
drivkraft för sitt lärande, jämfört med andra ålderskategorier.

42 procent vill lära sig genom att delta i en studiecirkel, men intresset skiljer sig stort mellan olika åldersgrupper. En majoritet av de över 50 år skulle vilja lära sig mer genom en studiecirkel men bara 24 procent av de unga mellan 16 och 29 år. Att en vikande andel unga väljer studiecirklar som ett alternativ för lärande är en utmaning för studieförbunden. Samtidigt finns goda exempel på studieförbund som lyckats engagera unga med nyskapande verksamheter och genom att finnas på nya ställen.

Förutom att följa upp de senaste bildningstrenderna har vi i årets rapport fokuserat lite extra på demokratifrågor. Studieförbunden har drivit på och utvecklat den svenska demokratin i över hundra år. Genom studier och möten har studieförbunden gett otaliga människor möjligheter att delta i samhällsdiskussioner och i demokratiska beslutsprocesser.

Vår undersökning visar att knappt hälften upplever att de har möjlighet att vara delaktiga i samhällets utveckling och att en av fyra inte upplever sig ha tillräcklig kunskap för att göra ett informerat val i september. Bland kortutbildade personer, utan slutförd gymnasieutbildning, känner sig bara drygt en av tre delaktiga i samhällsutvecklingen. En majoritet upplever däremot att det finns tillräckligt med mötesplatser i deras närhet där de kan träffa nya människor och lära sig nya saker.

Trender 2018. Allmänheten (16-79 år)

Nästan alla vill lära mer

Hela 95 procent i årets undersökning anger minst ett ämne som de vill lära sig mer om under 2018. Allra störst är bildningstörsten hos de yngsta. Endast en procent av de mellan 16 och 29 år uppger att de inte vill, eller inte vet om de vill, lära sig mer om något ämne 2018.

Det är en stor bredd på de ämnen som allmänheten vill lära sig mer om. I topp ligger språk, mat och dryck samt hälsa och friskvård. En tydlig trend i förra årets undersökning var ungas stora engagemang för att lära sig mer om många olika saker. Denna trend håller i sig även i år, men avtar något. Av alla 28 möjliga ämnesförslag är intresset för tolv av dessa signifikant högre bland unga.

Ämnen som engagerar betydligt fler unga än äldre är exempelvis politik och samhälle, ekonomi, redovisning och juridik, hållbar utveckling, jämställdhet och inkludering, sång och musik samt foto, film och media. De som är 30-49 år är signifikant mer intresserade av cirkelledarutbildning och ledarskap eller föreningskunskap och mötesteknik än andra åldersgrupper. Äldre över 50 år vill i högre grad än andra lära sig mer om släktforskning och historia, och intresset för att lära sig om data, IT och teknik är störst hos de över 65 år.

Intresset för friluftsliv, skog och fiske är större i Sydsverige medan personer i Västsverige är mer intresserade av att lära sig ekonomi,

redovisning och juridik. Stockholm skiljer ut sig genom att nästan var tredje person där vill lära sig mer om politik och samhälle.

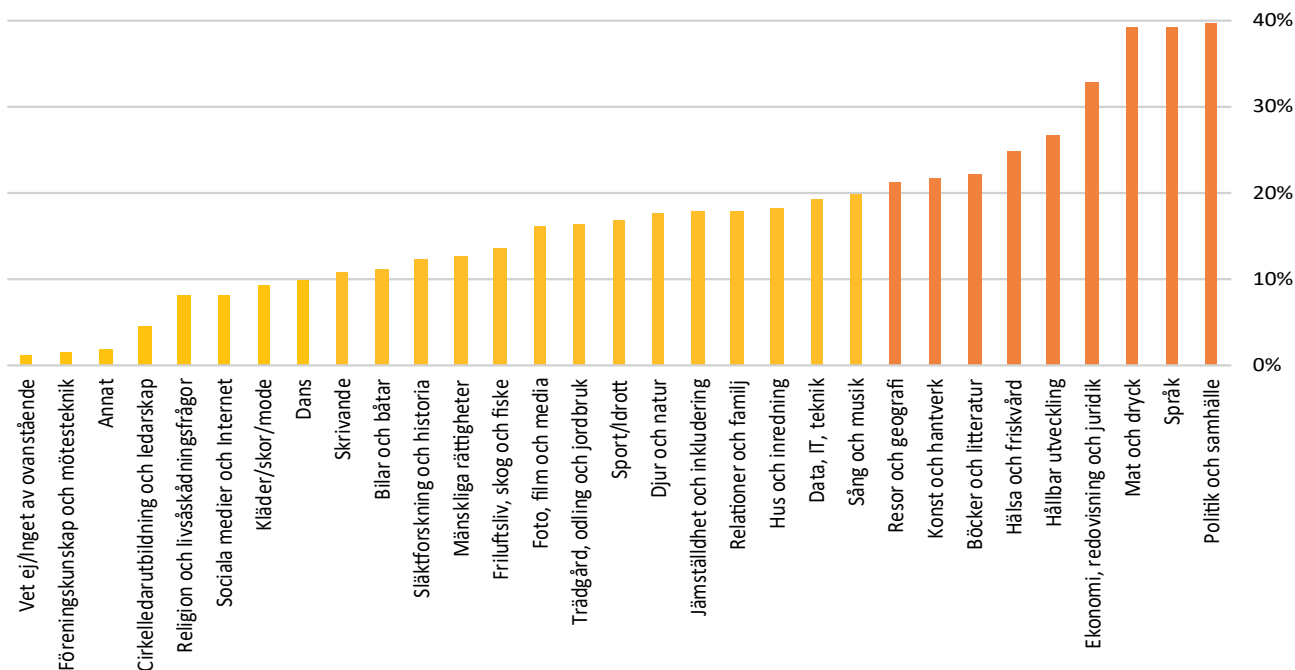
Språk populärast för tredje året i rad

Språk fortsätter att för tredje året i rad vara det allra populäraste ämnet. Detta gäller oavsett utbildningsbakgrund och kön. Personer som bor i storstadsområden är mer intresserade av att lära sig språk än i övriga delar av landet. Totalt svarar 37 procent att de är intresserade av att lära sig språk under 2018. Det är visserligen en minskning med sju procentenheter sedan förra året men placerar fortfarande språk högst av alla ämnen.

Bland de som vill lära sig språk är spanska det överlägset mest populära språket, hela 23 procent av de språkintresserade vill fördjupa sig i spanska. Andra populära språk är engelska, 17 procent, och franska, 13 procent. Näst på tur kommer tyska, italienska och arabiska.

Även studiecirkel i svenska har ökat stort de senaste åren i och med de särskilda satsningarna på folkbildning för asylsökande. Inom studieförbunden arrangeras språkcirkel på många olika vis. Svenska i naturen, Svenska och hantverk och Svenska och grönt företagande är exempel på hur studieförbunden kombinerar språkinläring med allt från friluftsliv till skapande och entreprenörskap.

Trender 2018. Unga (16-29 år)

Politik och samhälle intresserar unga

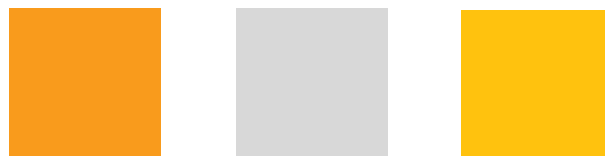
Språk är det mest populära ämnet i alla åldersgrupper, förutom bland de mellan 16 och 29 år. Det ämne som flest unga vill lära sig mer om 2018 är politik och samhälle. Ämnet har därmed gått om språk som var mest populärt även bland unga 2017. Liksom förra året är politik och samhälle det ämne där unga skiljer ut sig mest från övriga åldersgrupper. Hela fyra av tio vill lära sig mer om politik och samhälle under 2018, jämfört med 22 procent av 30-49-åringarna, 15 procent av 50-65-åringarna och bara 13 procent av de som är äldre än 65 år. Även i internationella jämförelser framstår unga i Sverige som mycket intresserade av politik. Däremot väljer

många andra former för sitt engagemang än att aktivera sig i de traditionella politiska partierna. Engagemang i enskilda sakfrågor är vanligt, t. ex. miljö, feminism eller antirasism, och sociala medier spelar en allt viktigare roll.¹ I vår undersökning framkommer även att de som vill lära mer om politik och samhälle i signifikant högre grad också vill lära sig mer om hållbar utveckling, mänskliga rättigheter och jämställdhet och inkludering.

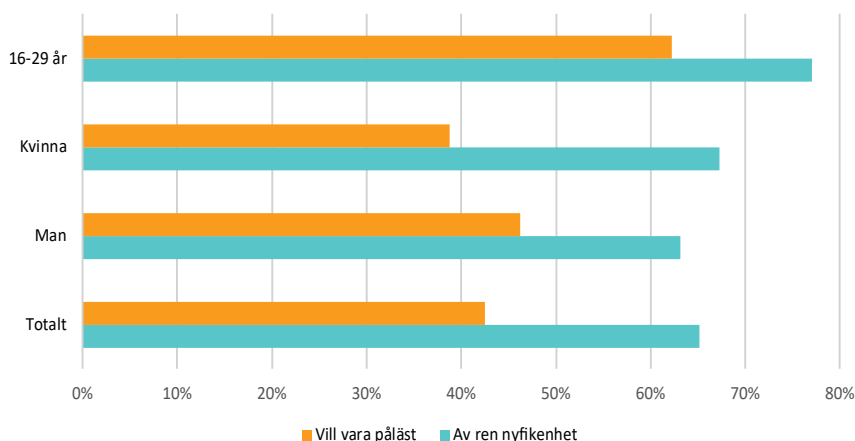
Medan intresset för många andra ämnen förändrats mellan 2017 och 2018 är ungas intresse för politik och samhälle stabilt mellan åren. Intresset för politik och samhälle bland de över 65 år sjunker däremot för andra året i rad, och är nu tolv procentenheter lägre än i undersökningen 2015.

¹ Bäck, Bäck och Gustafsson (2014) "Ungas politiska deltagande".

Medborgarskolan har kurser i spanska över hela landet. Förutom nybörjar- och fortsättningskurser kan den som vill bosätta sig i ett spankstalande land få grunderna i språket redan här i Sverige och föredrar man distanskurs går det bra, likväl som intensivkurs. Andra språk som erbjuds är nygrekiska, italienska, arabiska och affärsengelska - bara för att nämna några.

Varför är det främst viktigt för dig att lära dig mer?

Nyfikenhet är drivkraften

Nyfikenhet som drivkraft till lärande har ökat med fyra procentenheter, till 65 procent, jämfört med förra året. Mest nyfikna är unga. Hela 77 procent av 16-29-åringarna vill främst lära sig mer av ren nyfikenhet. Men även viljan att vara påläst är en stor drivkraft, särskilt för män och unga. De yngre sticker också ut genom att en av fem vill lära sig mer för att utveckla sitt ideella engagemang.

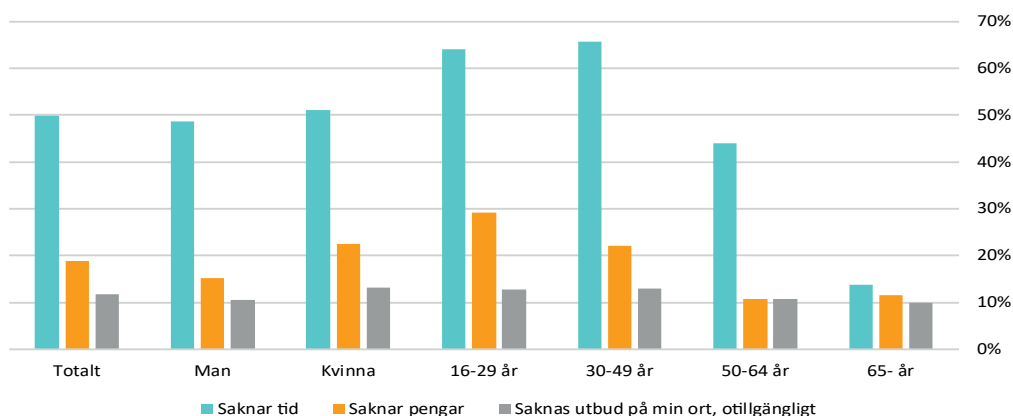
Det som hindrar flest, hälften av de tillfrågade, från att lära sig nya saker är tidsbrist. Minst tid har de mellan 16-49 år, medan endast 14 procent av de över 65 år anger att de saknar tid.

Yngre anger i högre utsträckning att de saknar ekonomiska resurser för att lära nytt.

Tolv procent uppger att utbudet på deras ort hindrar dem från att lära mer. Upplevelsen av att utbud saknas är dock signifikant högre utanför storstäderna där två av tio anser att utbudet är ett hinder för lärande.

Hela 28 procent av befolkningen upplever dock att det inte finns något som hindrar dem från att lära mer 2018.

Finns det något som hindrar dig att lära mer?

Studiecirkeln - förstahandsval för de flesta

På frågan hur personer skulle vilja lära sig mer om de ämnen som intresserar dem svarar flest av de tillfrågade att de skulle vilja delta i en studiecirkel. 42 procent har valt detta alternativ medan 39 procent vill söka via internet för att lära sig mer och 34 procent vill läsa eller titta på en film på egen hand eller fråga en vän. Skillnaderna är små jämfört med förra årets undersökning då samma tre alternativ toppade.

Precis som förra året finns betydande skillnader mellan könen i hur man vill lära sig mer. Hälften av kvinnorna anger att de vill lära sig genom att delta i en studiecirkel men bara 34 procent av männen.

Äldre personer är mer positiva till att lära genom studiecirkel än yngre. Endast 24 procent av de unga uppger att de vill lära sig genom att delta i en studiecirkel. Mer än en dubbelt så stor andel av personerna över 50 år svarar det samma och bland de över 65 år vill 56 procent lära genom en studiecirkel.

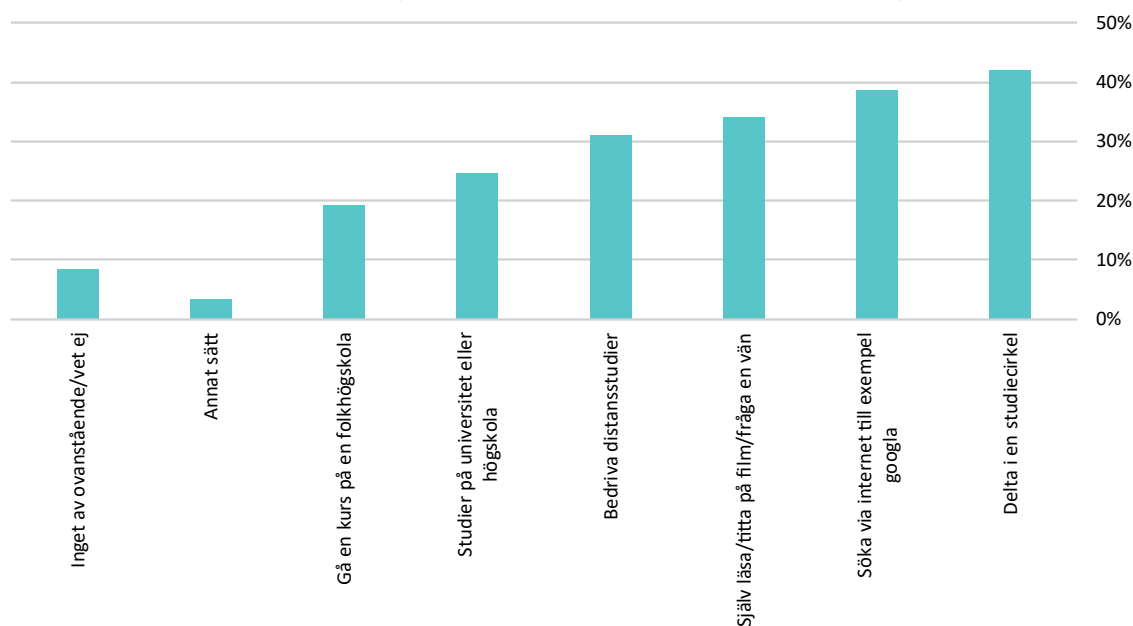
De yngre vill i högre grad lära sig genom att studera på högskola eller universitet eller på egen hand genom att se på film, läsa en bok eller fråga en vän.

Totalt anger 26 procent att de helst vill lära sig tillsammans med andra och 23 procent att

de helst vill lära på egen hand. Andelen som vill lära på egen hand är tre procentenheter högre än förra året medan andelen som vill lära tillsammans har minskat lika mycket. De över 65 år vill i högre grad än andra ålderskategorier lära tillsammans med andra, medan fyra av tio unga uppger att det är olika för olika ämnen.

Kulturens bildningsverksamhet och Svenska folkdansringen erbjuder tillsammans studiecirkeln Sociala medier. Inom Folkdansringen, där medelåldern är hög, har studiematerialet gett äldre en insikt i vad sociala medier är och hur föreningen kan nå nya målgrupper och föreningsmedlemmar. Materialet har lett till många livade samtal och intressanta ställningstaganden.

Hur skulle du vilja lära dig mer om saker som intresserar dig?

Unga googlar eller lär sig av familj och vänner

Varannan person svarar att de skulle vända sig till ett forum på internet på frågan om var de skulle vända sig för att lära mer om ett ämne som intresserar dem. Studieförbund är fortfarande det populäraste alternativet för att lära mer för de som är över 50 år, medan forum på internet är mer populära för de under 50 år.

Samtidigt som sex av tio unga uppger att de skulle vända sig till forum på internet för att lära sig mer (om det som intresserar dem) är det bara 28 procent av de unga som i första hand skulle vända sig till internet för att få trovärdig information om samhällsfrågor, jämfört med 34 procent totalt. De som är 16- 29 år är minst benägna av alla ålderskategorier att söka trovärdig information om samhällsfrågor på forum och hemsidor på internet.

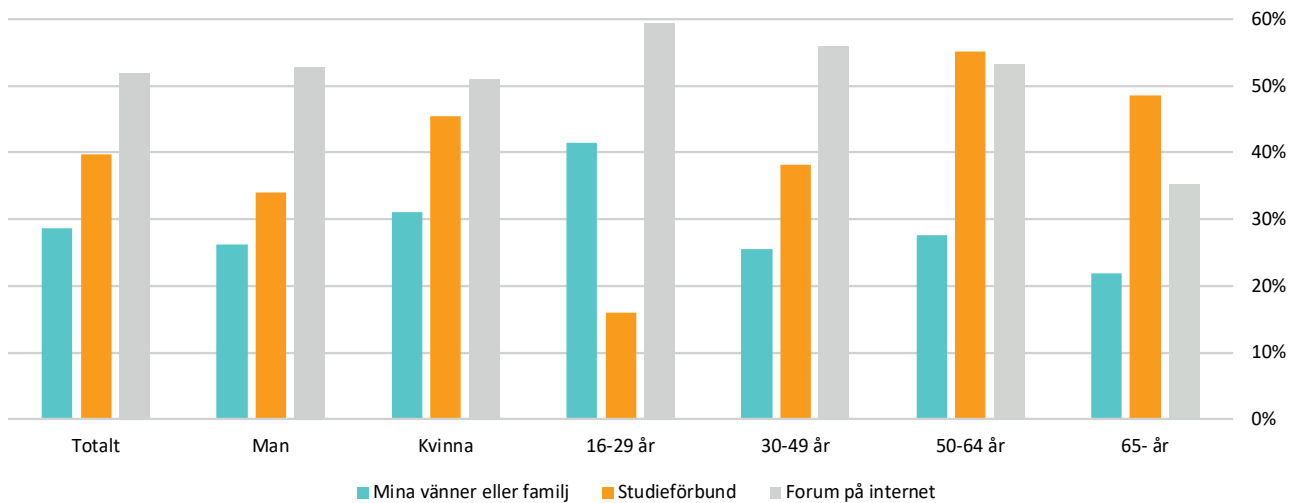
Fyra av tio anger att de skulle vända sig till ett studieförbund för att lära sig mer om något som intresserar dem. Det är fler än vad som skulle vända sig till exempelvis bibliotek (27 procent), vänner och familj (29 procent) eller universitet (31 procent).

Av de unga svarar 16 procent att de skulle vända sig till ett studieförbund för att lära mer om det de är intresserade av. Det är tre procentenheter färre än i förra årets un-

dersökning. Andelen unga som skulle vända sig till vänner och familj har däremot ökat med åtta procentenheter sedan förra årets undersökning och ligger nu på 41 procent. Bland de över 65 år är andelen som skulle vända sig till vänner och familj 22 procent, men även denna har ökat med 11 procentenheter jämfört med föregående år.

Var skulle du vända dig för att lära dig mer om det du är intresserad av?

Stor utmaning att locka unga till studieförbunden

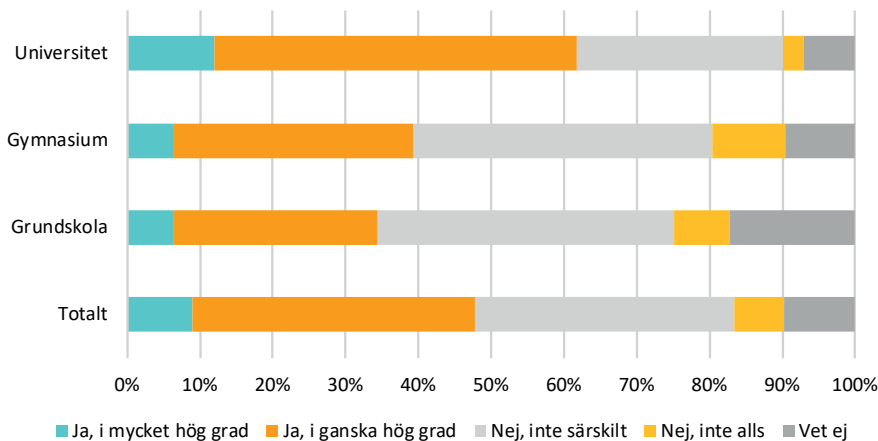
Att vända utvecklingen med en vikande andel unga som söker sig till studiecirkel är en stor utmaning för studieförbunden. Unga människor är trots allt de som är mest intresserade av att lära mer, många är samhällsintresserade och i förra årets Bildningstrender diskuterades att det finns ett stort ideellt engagemang bland unga.

Det är alltså inte de ungas bildningstörst som är problemet. Detta visas kanske allra bäst genom de många exemplen från studieförbunden på verksamhet om allt från cosplay och hiphop till språk och politik som lyckas locka och engagera unga.

Folkuniversitetet anordnar studiecirkel i samarbete med studentföreningar vid högskolor och universitet, bland annat om Livets mening och lösningen på världens problem. Man har även verksamhet där studenter har språkträning tillsammans med asylsökande.

I Göteborg driver **Studieförbundet Vuxenskolan** Hip hop Akademien; ett hiphop-hus med verksamhet inom rap, graffiti, breaking och DJ. I Jordbro, utanför Stockholm, finns föreningen Vägen ut som hjälper ungdomar att lära och utvecklas med sitt musikintresse, t. ex. genom musikinspelning, beatsproduktion, dj-verksamhet och studioteknik.

Upplever du att du har möjlighet att vara delaktig i samhällets utveckling?

Hundra år av demokrati

Studieförbunden har i årets Bildningstrender särskilt tagit fasta på att det i år är val till riksdag, kommun och landsting och snart hundra år sedan Sverige införde allmän och lika rösträtt. Vi har valt att fördjupa oss i två viktiga områden för en livskraftig demokrati – delaktighet och mötesplatser.

Knappt varannan känner delaktighet i samhällsutvecklingen

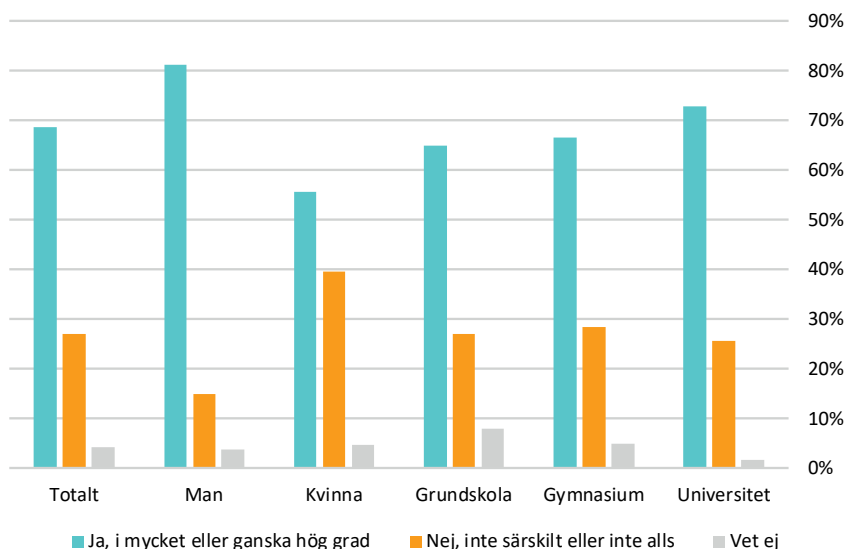
På frågan om personer upplever att de har möjlighet att vara delaktiga i samhällets utveckling svarar knappt varannan person, 48 procent, att de kan vara det i hög eller ganska hög grad. 43 procent håller inte med om att de har möjlighet att vara delaktiga i samhällsutvecklingen.

Skillnaden i upplevd delaktighet skiljer sig dock markant mellan personer med olika utbildningsnivå. Medan 62 procent av de universitetsutbildade upplever att de kan vara delaktiga i samhällets utveckling är motsvarande siffra för personer med gymnasieutbildning 39 procent och för dem med enbart grundskoleutbildning 34 procent.

På den mer specifika frågan om personer upplever att de har tillräcklig kunskap för att kunna göra ett informerat val 2018 svarar 67

procent ja. Samtidigt upplever fler än en av fyra att de inte har tillräcklig kunskap för att göra ett informerat val. Även här finns en skillnad i svaren mellan personer med olika utbildningsnivå, där grundskoleutbildade svarar ja i lägre utsträckning än universitetsutbildade. Mest skiljer sig svaren åt mellan kvinnor och män, 40 procent av kvinnorna men bara 15 procent av männen uppger att de inte upplever sig ha tillräcklig kunskap för att göra ett informerat val 2018. Viktigt att poängtera är att frågan mäter upplevd kunskap hos de svarande. Det behöver alltså inte vara så att kvinnor har faktisk lägre kunskap. Dock upplever kvinnor sin kunskap som otillräcklig i högre grad än vad män gör.

Upplever du att du har tillräcklig kunskap för att kunna göra ett informerat val i valen 2018?

Demokratin måste erövrats varje dag

Bildandet av de första studieförbunden är starkt sammanlänkad med det demokratiska samhällets framväxt. Sedan den första studiecirklens start 1902 har studiecirklar över hela landet gett människor möjlighet att bilda sig och ta aktiv del i samhällsutvecklingen.

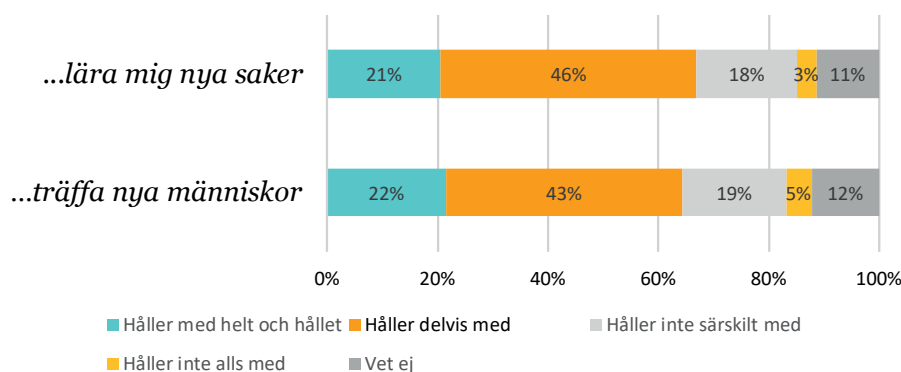
Studieförbund har slagits ihop, lagts ner eller kommit till men kärnan - människors fria och frivilliga kunskapsökande och rätten till bildning - har varit densamma och präglat folkbildningen genom åren.

Studieförbunden stödjer människors aktiva demokratiska deltagande oavsett bostadsort, bakgrund, identitet eller socioekonomiska förutsättningar. Studieförbunden erbjuder sammanhang där människor får komma till tals och tillsammans med andra får möjlighet att bilda sig samt utveckla sina åsikter och demokratiska värderingar.

Att många människor ännu i dag upplever låg samhällsdelaktighet och otillräcklig kunskap för att delta i demokratiska val visar att studieförbundens arbete med att utjämna bildningsklyftor och öka möjligheterna för fler att vara delaktiga i samhällslivet är minst lika viktigt i dag som för hundra år sedan.

Gör din röst hörd är en femårig satsning av **ABF** som tar avstamp i valrörelsen 2018. Man vill med folkbildningens pedagogik skapa framtidstro och engagemang hos människor så att de kan ta plats i och påverka samhället i stort och sina bostadsområden i synnerhet. Satirtecknarverkstäder, spoken word-workshop, föreläsningsturnéer och Hip hop-buss är bland de många verksamheter som kommer att bedrivas för främst unga under våren 2018.

Det finns tillräckligt med mötesplatser i min närhet där jag kan

Mötesplatser behövs

Tillgången till mötesplatser är ofta avgörande för vår möjlighet att lära tillsammans med andra, oavsett om vi vill spela musik, öva ett nytt språk eller lära oss mer om stadsodling.

I dag finns möjligheten att anordna studiecirklar på distans inom de tio studieförbunden men huvudparten av verksamheten är studiecirklar som kräver fysiska möten och därmed tillgängliga mötesplatser.

En majoritet håller med om att det finns tillräckligt med mötesplatser i deras närhet där de kan träffa nya människor, 67 procent, respektive lära sig nya saker, 65 procent. Kvinnor upplever dock i signifikant lägre grad än män att det finns mötesplatser där de kan träffa nya människor.

Totalt anser en av fyra att det inte finns tillräckligt med mötesplatser där de kan träffa nya människor. En av fem saknar mötesplatser där de kan lära sig nya saker.

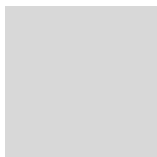
Flest upplever att det finns tillräckligt med mötesplatser i Stockholm, i Småland och på Gotland och Öland, medan en lägre andel är nöjda med befintliga mötesplatser i Västsverige och i Norrland.

Mötesplatser är också viktiga för att bryta segregation och ge människor chans att möta oliktankande. I undersökningen uppger hela 85 procent att de ofta eller ibland samtalar om samhällsfrågor med personer som har andra åsikter än vad de själva har. Genom att skapa möten mellan människor motverkar studieförbunden "filterbubblor" och fördomar baserade på okunskap.

De tio studieförbundens lokaler, personal och kultur- och bildningsutbud finns över hela landet. Flera av studieförbunden har verksamhet i samtliga 290 kommuner.

De tio studieförbunden, med sin starka förankring i alla delar av föreningsliv och civilsamhälle, möjliggör det livslånga lärandet för hela landets befolkning i såväl stad som glesbygd. Genom studiecirkeln pedagogik, där deltagarna själva väljer att delta och är med och bestämmer över vilka frågor som tas upp, utövar studieförbundens deltagare demokrati i praktiken, 365 dagar om året, varje år.

Studiefrämjandet har föreningshuset Kontakten i Gottsunda Kulturhus. En mycket omtyckt mötesplats mitt bland betonghus och butiker i Uppsalastadsdelen Gottsunda. Hit kommer man för att läsa läxor, sitta vid datorerna, handarbete, dansa, spela musik, gå på kurs eller bara umgås. En öppen mötesplats för människor och föreningar i Gottsunda. Mycket ungdomar rör sig här, men även familjer med barn och äldre. Alla är välkomna.

STUDIEFÖRBUNDEN

Studieförbunden | Dalagatan 7, 111 23 Stockholm
info@studieforbunden.se | www.studieforbunden.se